

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
281-59/16
Београд

дел. бр. 30620 датум: 10. 08. 2016.

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

БЕОГРАДСКИ СЕНТАР
ЗА ЛЈУДСКА ПРАВА

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

ПРАЋЕЊЕ ПОСТУПАЊА ПРЕМА МИГРАНТИМА/ТРАЖИОЦИМА
АЗИЛА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Извештај о посети Полицијској управи у Пироту и Регионалном центру граничне полиције према Бугарској

Београд, јул 2016. године

1. МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамо разговара са тим лицима, и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица „Секретаријат Националног механизма за превенцију тортуре“, која обавља стручне послове НПМ, чији је мандат одређен чланом 4. Опционог протокола за превенцију тортуре. Секретаријатом руководи секретар НПМ у складу са смерницама заменика Заштитника грађана, задуженог за заштиту права лица лишених слободе.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ², којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву³, Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Група 484, Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM), Међународна мрежа помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеној установи. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

¹ „Сл. лист СЦГ - Међународни уговори“, бр. 16/2005 и 2/2006 и „Сл. гласник РС - Међународни уговори“, бр. 7/2011.

² Потписан 12. децембра 2011. године.

³ Објављен је 29. јануара 2016. године у „Службеном гласнику Републике Србије“.

2. ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ 2016. ГОДИНЕ

ПОСЕЋЕНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ	Полицијска управа у Пироту и Регионални центар граничне полиције према Бугарској
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење поступања према мигрантима/тражиоцима азила у Републици Србији
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са удружењем Београдски центар за људска права
ДАТУМ ПОСЕТЕ	26. и 27. јул 2016. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је најављена
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	<p>Вођа тима: Јелена Јелић, <i>Стручна служба Заштитника грађана/НПМ</i></p> <p>Чланови тима: Марко Анојчић, <i>Стручна служба Заштитника грађана/НПМ</i> Марко Штамбук, <i>Београдски центар за људска права</i> Милена Роаји, <i>преводилац за фарси језик</i></p>

2.1. Претходне посете

НПМ, посетио је Полицијску управу у Пироту и Регионални центар граничне полиције према Бугарској у новембру⁴ 2014. године, јуну⁵ и октобру⁶ 2015. године, у циљу праћења поступања надлежних органа према мигрантима/тражиоцима азила.

2.2. Сарадња службених лица са тимом НПМ

Тим НПМ 26. јула 2016. године посетио је Полицијску управу у Пироту, Одсек за странце, пограничне послове и трговину људима и том приликом обавио разговор са шефом Одсека за странце, као и начелником полиције ПУ Пирот.

Другог дана посете, 27. јула, тим НПМ посетио је Регионални центар граничне полиције према Бугарској и обавио разговор са заменицом начелника РЦГП.

Сви полицијски службеници у Полицијској управи у Пироту, као и у Регионалном центру граничне полиције према Бугарској остварили су пуну сарадњу са тимом НПМ, пружили све тражене информације и омогућили несметан увид у тражену документацију.

⁴ Заштитник грађана 71 – 88 /14, дел. бр. 35704 датум: 03.12.2014. године, Заштитник грађана 71 – 89 /14, дел. бр. 36083 датум: 05.12.2014. године

⁵ Заштитник грађана 71 – 52 /15, дел. бр. 24833 датум: 26.06.2015. године, Заштитник грађана 71 – 54/15, дел. бр. 24826 датум: 26.06.2015. године

⁶ Заштитник грађана 71 – 102 /15, дел. бр. 40485 датум: 03.11.2015. године

3. ПОЛИЦИЈСКА УПРАВА У ПИРОТУ

Утврђивање идентитета и поступање према затеченом странцу

Поступање ПУ Пирот приликом утврђивања идентитета, регистрације, односно дактилоскопирања, фотографисања, као и уношења података странаца у базе АФИС и ОКС, није се променило у односу на претходне посете тима НПМ.

Након утврђивања идентитета, уколико лице изрази намеру за тражење азила у Републици Србији, полицијски службеници му издају потврду о израженој намери, након чега Комесаријат за избеглице и миграције организује превоз до центра за азил. Чињеница да се тражиоци азила не упућују самостално у центре за азил, већ обезбеђеним превозом, представља побољшање у односу на претходне посете НПМ. ПУ Пирот је до 26. јула 2016. године издала 104 потврде о израженој намери за тражење азила.

ПУ је током 2015. године покренула 21 захтев за прекршајни поступак, од тога један поступак је обустављен због изражене намере за азил, а у 20 је изречена опомена. Током 2016. године ПУ није подносила захтеве за покретање прекршајних поступака. Уколико се утврди да странац нелегално борави на територији Републике Србије, а не изрази намеру за тражење азила, ПУ Пирот му уручује решење о отказу боравка или се започиње са поступком реадмисије. До 26. јула 2016. године, ПУ Пирот је донела 489 решења о отказу боравка.

Ради спровођења поступка реадмисије, ПУ Пирот странцима издаје путни лист, после чега их Гранична полиција предаје бугарским органима власти. Од почетка године, ПУ Пирот је издала 117 путних листова за странце, највише држављанима Авганистана (97).

Мигрантима се одређује боравак у Прихватилишту за странце само ако се покреће поступак реадмисије. Током 2016. године боравак у Прихватилишту је одређен за 40 миграната. Према наводима службеника, у поступку реадмисије настају проблеми организационе природе. Наиме, до потешкоћа долази приликом договарања дана за преузимање миграната од стране бугарских органа власти, због чега је чест случај да се мигранти више пута превозе од Прихватног центра до граничног прелаза са Бугарском и назад.

Комуникација са затеченим странцима и поучавање о правима

Према наводима полицијских службеника, комуникација са мигрантима је побољшана. Наиме, инспектори за странце су истакли да су Комесаријат за избеглице и миграције и организације цивилног сектора, интезивно присутни на терену у последњих 3 – 4 месеца и да, између осталог, обезбеђују преводиоце и мигрантима деле брошуре које садрже информације о процедури тражења азила у РС. Усмена комуникација и даље се најчешће одвија на енглеском језику.

Здравствена заштита миграната

Процедура лекарских прегледа је остала непромењена, односно лекарски прегледи се омогућују, а према информацијама које је тим НПМ добио од службеника Одсека за странце, једна мигранткиња се и породила у болници у Пироту.

Рањиве групе

Према наводима полицијских службеника, мигранткиње не путују саме, већ у групи, најчешће са члановима породице. Приликом давања података полицијским службеницима присутни су и други чланови породице, а у случају сумње у релевантност података или на постојање неког проблема, полицијске службенице обављају са њима разговоре насамом, без присуства осталих миграната. Одељење за странце има 2 службенице, што је према наводима довољно за комуникацију са мигранткињама, а у случају потребе ангажују се и полицијске службенице из других одељења.

Током 2016. године није било малолетника без пратње, а у случају да се појави малолетник без пратње или породица, обавезно се обавештава надлежни центар за социјални рад.

4. РЕГИОНАЛНИ ЦЕНТАР ГРАНИЧНЕ ПОЛИЦИЈЕ ПРЕМА БУГАРСКОЈ

Утврђивање идентитета и поступање према затеченом странцу

У периоду од 01. јануара до 01. јула 2016. године, регистровано је укупно 2.673 лица која су откривена у илегалном преласку државне границе⁷. Од тог броја, највише је било држављана Авганистана, Ирака и Сирије. Према службеним наводима, мигранти најчешће границу прелазе пешке или су кријумчарени у возилима.

Процедура утврђивања идентитета и регистрације затеченог странца није се променила у односу на последњу посету НПМ. Према службеним наводима, поступак регистрације у просторијама РГЦП траје најдуже до 6 сати.

Од почетка 2016. године, па до 01. јула 2016. године, РЦГП издао је 3.296 потврда о израженој намери за тражење азила (током целе 2015. године је издато 34.905 потврда). Све до затварања балканске мигрантске руте, потврде су се издавале у импровизованом прихватном центру у Димитровграду, а сада се издају у седишту РЦГП. Разлика у бројци између откривених миграната и оних којима је издата потврда је последица околности да су мигранти сами долазили до Прихватног центра како би изразили намеру за тражење азила. Након провере смештајних капацитета центара за азил, а по издавању наведене потврде, лица се упућују у центар за азил у ком има места. Припадници РЦГП не врше спровођење ових лица до центара за азил, већ превоз организује Комесаријат за избеглице и миграције Републике Србије, што представља промену у односу на последњу посету НПМ у октбру 2015. године.

Службеници РЦГП подносе захтев за покретање прекршајног поступка због незаконитог преласка државне границе, против сваког лица за које се утврди да је већ изразило намеру за тражење азила у Бугарској. Поред тога, захтеви се подносе и против свих који не затраже азил у Републици Србији и који не спадају у рањиве групе (жене, малолетници, стара лица итд.). Према подацима РЦГП до 01. јула 2016. године поднето је 230 захтева за покретање прекршајног поступка због недозовољеног преласка државне границе (током целе 2015. године је поднето 545 захтева). Прекршајни суд је у већини поступака изрицао казне затвора, затим опомене и новчане казне. По окончању прекршајног поступка и извршења казне започиње се са поступком реадмисије. Уколико би у току прекршајног поступка лице изразило намеру за тражење азила, прекршајни суд би решењем обуставио поступак и о томе обавестио Канцеларију за азил. Када су у питању породице, избегава се прекршајно кажњавање, тако да се у том случају, родитељима, након спроведеног поступка, изричу само опомене.

У погледу поступка реадмисије, поступање службеника РЦГП остало је непромењено у односу на претходне посете НПМ. Наиме, уколико странац, који није изразио намеру за тражење азила у Републици Србији, поседује доказе да је ушао на територију Србије са територије Бугарске, РЦГП обавештава Управу за управне послове Министарства унутрашњих послова, која доноси одлуку о томе да ли ће бити поднет захтев за реадмисију лица. До окончања поступка реадмисије, лице се смешта у Прихватилиште за странце. У случају да захтев буде одобрен од стране надлежног органа Бугарске, из Прихватилишта се лице доводи до граничног прелаза где се обавља његова предаја органима Бугарске. Од 1. јануара до 01. јула 2016. године по поступку реадмисије са ЕУ из Србије је у Бугарску враћено 115 странаца.

⁷ У истом периоду у 2015. години 5.166, а током целе 2015. године 16.074 миграната.

Комуникација са затеченим странцима и поучавање о правима

Комуникација са затеченим странцима се најчешће обавља усменим путем, на енглеском језику, са неким из групе ко говори овим језиком, међутим, полицијски службеници морају да процене да ли је то лице кријумчар или има интерес да сакрије информације које дају чланови групе. Тим НПМ констатује побољшање када је у питању комуникација између полицијских службеника и миграната/тражилаца азила. Наиме, према наводима полицијских службеника, преводиоци се, по потреби, ангажују уз помоћ Комесаријата за избеглице и миграције Републике Србије, УНХЦР-а и Црвеног крста Србије. Међутим, службеници РЦГП као проблем истичу, немогућност споразумевања са мигрантима, а посебно са лицима која говоре поједине језике, као што су урду и пашту. Такође, наводе да би комуникацију олакшале брошуре одштампане на језицима којим мигранти најчешће говоре, јер су постојеће брошуре, које су израдили УНХЦР и Београдски центар за људска права, одштампане само на арапском и енглеском језику и пружају само информације о поступку азила.

ПРЕПОРУКА

Министарство унутрашњих послова ће обезбедити образац о правима преведен на арапски, фарси, урду и пашту, који ће полицијски службеници моћи да уруче мигрантима/ тражиоцима азила и којим ће их обавестити о правној ситуацији у којој се налазе и правима која имају, укључујући, али не ограничавајући се на:

- обавештење о прекршајној одговорности за нелегалан прелазак државне границе
- поступак реадмисије
- право на лекарски преглед;
- да не смеју бити принудно удаљени на територију где им прети прогон због њихове расе, пола, вере, националне припадности, држављанства, припадности одређеној друштвеној групи или политичког мишљења нити на територију на којој постоји ризик да ће бити подвргнути мучењу, нечовечном или понижавајућем поступању или кажњавању, као и да имају могућност да поднесу захтев за добијање азила у Републици Србији;
- да, уколико сматрају да су им поступањем или пропуштањем поступања запосленог при вршењу службених задатака повређена људска и мањинска права и слободе, могу поднети притужбу надлежном лицу.

Здравствена заштита миграната

Процедура лекарских прегледа је остала непромењена, односно лекарски прегледи се омогућују у случају да лице затражи лекарску помоћ, као и у случају када је иста очигледно неопходна. Поред тога, истакнута је добра сарадња РЦГП и локалних здравствених центара. Од почетка 2016. године, надлежне службе извршиле су 5 лекарских интервенција.

Рањиве групе

Према наводима полицијских службеника, гранична полиција у свом саставу има 8 полицијских службеница и њихов рад је организован тако да су увек доступне уколико је потребно применити полицијска овлашћења према мигранткињама.

Када се појави малолетни странац без пратње РЦГП обавештава центар за социјални рад. Са малолетним лицима без пратње поступа посебно обучени полицијски службеник који има сертификат за поступање према малолетним лицима, којих је обавезно по двоје у смени. Уколико је малолетно лице без пратње изразило намеру за тражење азила, РЦГП издаје потврду о израженој намери тек након што центар за социјални рад донесе решење о постављењу старатеља. По издавању потврде о израженој намери, малолетно лице се упућује у један од центара за азил. До 01. јула 2016. године РЦГП затекао је 17 малолетних лица без пратње и 145 са пратњом. У Завод за васпитање омладине у Нишу упутили су 34 малолетника, који су током боравка у Заводу затражили азил, након чега су пребачени у центре за азил.